

Notat

MILJØMINISTERIET

Skov- og Naturstyrelsen

Landområdet
J.nr. 4133-00006, 4133-00007,
4133-00008, 4133-00009
Ref. Lwe/irw/bxj
Den 20. marts 2007

Ansøgning om godkendelse til forsøgsudsætning af genetisk modificeret majs (*Maize NK603*) modificeret med henblik på herbicid tolerans (B/DK/07/01, B/DK/07/02, B/DK/07/03, B/DK/07/04)

1. Introduktion

Skov- og Naturstyrelsen modtog den 6. og 26. januar (med rettelse af 14. februar) 2007 fire ansøgninger om godkendelse til at gennemføre forsøgsudsætninger med en genetisk modificeret majs på fire arealer. Majs er gensplejset med henblik på at være tolerant overfor herbicidet glyfosat (Roundup®).

Ansøgningen er indleveret af Monsanto Company repræsenteret af Monsanto Crop Sciences Danmark A/S. Forsøget skal i givet fald finde sted i perioden april 2007 til december 2011 på fire arealer ved hhv. Horsens, Skejby, Brønderslev og Flakkebjerg. Det samlede areal med genetisk modificerede organismer vil udgøre maksimalt 8 hektar (ha).

Forsøgsmæssig udsætning af genetisk modificerede organismer i Danmark må kun ske efter forudgående godkendelse af miljøministeren, jf. § 9, stk. 1 i bekendtgørelse af lov om miljø og gen-teknologi nr. 981 af 3. december 2002.

Ansøgninger behandles efter procedurerne beskrevet i del B i Direktiv 2001/18/EF om udsætning af genetisk modificerede organismer. Det betyder, at Skov- og Naturstyrelsen har bedt Danmarks Miljøundersøgelser, Plantedirektoratet og Danmarks Fødevarerforskningscenter om at vurdere den fulde ansøgning. Skov- og Naturstyrelsen har desuden gennemført en offentlig høring, ligesom miljømyndighederne i de øvrige EU-lande har haft mulighed for at kommentere på et resumé af ansøgningen. Skov- og Naturstyrelsen udarbejder derefter et notat til ministeren om de miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser ved at gennemføre de forsøg, som ansøger foreslår.

Den genetisk modificerede majs (Round up Ready ® majs NK603) som der søges om forsøgsudsætning til blev i juli 2004 godkendt under udsætningsdirektivet til import til foderbrug og industriel anvendelse. Ligeledes blev den genetisk modificerede majs i oktober 2004 godkendt til fødevarerbrug i EU under Novel Food forordningen. Derudover er en ansøgning om godkendelse til dyrkning i EU af majs i øjeblikket under behandling under forordningen om genetisk modificerede fødevarer og foderstoffer.

Den genetisk modificerede majs (Round up Ready ® majs NK 603) har også allerede været forsøgsudsat i flere EU lande bl.a. Frankrig, Spanien, Polen og Slovakiet.

2. Formål og indhold

Der søges om godkendelse til at udsætte genetisk modificeret majs på fire forskellige lokaliteter i perioden 1/4 2007 til 31/12 2011.

Majs er en enårig afgrøde, som dyrkes i stigende omfang i Danmark. I en majsmark vil der være behov for ukrudtsbekæmpelse hvis et højt udbytte skal sikres, idet majsens ellers kan blive udkonkurreret af ukrudt.

Der søges om udsætning af Round up Ready® majs NK603. Denne majs er produceret ved at der er indsat gener, der koder for herbicidtolerance (CP4 EPSPS genet) fra CP4-stammen af Agrobacterium. Den genetisk modificerede majs NK603 udtrykker generne for glyfosat-tolerance og er dermed tolerant overfor Roundup®, hvis aktive stof er glyfosat.

Det overordnede formål med forsøgsudsætningerne er sammenligning af ukrudtsbekæmpelsesstrategier, idet konventionel dyrkning af majs sammenlignes med dyrkning af den Roundup-tolerante majs; samtidigt undersøges afgrødens respons overfor glyfosat under danske forhold. Desuden ønsker ansøger at demonstrere værdien af en ny ukrudtsbekæmpelsesstrategi for landmænd og andre interesserede parter.

Konkret er der tale om, at der på de tre af lokaliteterne lægges vægt på at undersøge strategier for ukrudtskontrol i majsdyrkning, mens der på den fjerde lokalitet foretages effektivitets- og selektivitetsvurderinger af NK603-majs med Roundup® herbicid og andre herbicider.

Majsens vil, som det er praksis også for konventionel majs, blive sået i rækker med en speciel majs-såmaskine. Såning vil finde sted mellem midten af april og midten af maj. Under udsætningen vil der blive anvendt insekticider og herbicider samt gødnet på forsøgsområdet. Høsten vil finde sted i perioden fra september til oktober.

Ansøger angiver, at plantetætheden vil være 7-9 planter/m² og at det samlede areal vil være op til 2 ha pr udsætningslokalitet og pr år.

Ansøger vurderer at NK603-majsens ikke vil kunne bestå i selve marken efter forsøgets afslutning. Majs er ikke vinterhårdfør på vores breddegrader. Ansøger konkluderer desuden, at det ikke er sandsynligt at NK603-majsens vil kunne blive invasiv og spredes til naturlige områder udenfor dyrkningsområdet da glyfosat-tolerance ikke udgør en selektiv fordel udenfor det dyrkede miljø.

Majs kræver en krydsbefrugtning for at sætte kerner. Majs er ikke krydsforenelig med nogen hjemmehørende eller introducerede plantearter i Danmark, derfor vurderes potentialet for genoverførsel alene at være begrænset til overførsel til andre dyrkede majs planter.

I alle fire områder vil der formentligt blive dyrket konventionel majs, men ansøger vil sikre at afstanden til denne mindst er 200 meter, for at minimere sandsynligheden for spredning af pollen fra NK603-majsens til konventionelle sorter. Majs er vindbestøvet, men har meget tungt pollen og ansøger angiver at sandsynligheden for at pollen transporteres mere end 100 meter er meget ringe. Majsdyrkingen er desuden baseret på anvendelse af F:1 hybrider, dvs. såsæd vil typisk være et resultat af en kontrolleret indavlet hybrid.

Høsten vil foregå med en speciel majs-snitte eller en kombineret høstmaskine. Udstyret vil blive rensat efter høsten og alle plantedele vil forblive på forsøgsudsætningslokaliteten mens de nedbrydes. Pløjning vil foregå enten efterår eller forår. Ansøger oplyser i øvrigt at majsens vil blive høstet senest den 30. september, dvs. inden modning.

Forsøgsområdet og tilgrænsende områder vil blive visuelt overvåget af ansøger med henblik på at sikre, at der ikke er potentielle direkte eller indirekte ugunstige virkninger på miljøet som følge af

forsøgsudsætningen. Hvis der observeres sådanne effekter vil ansøger umiddelbart underrette Skov- og Naturstyrelsen. Ansøger har overfor Skov- og Naturstyrelsen fremlagt en valideret standardprocedure for detektion af det indsatte gen i NK603. Den beskrevne metode er molekylærbiologisk og baseret på direkte analyse af planternes DNA. Desuden vil identiteten af planterne kunne påvises ved hjælp af sprøjtning med Roundup® herbicidet.

Forsøget vil blive afrapporteret af ansøger efter afslutning af markforsøgskampagnen. Rapporten vil give en detaljeret beskrivelse af forsøget, herunder eventuelle uventede ugunstige effekter på miljøet observeret under den generelle overvågning af forsøget samt eventuelle afværgeforanstaltninger igangsat som følge heraf.

3. Miljø- og sundhedsmæssig vurdering af ansøgningen

Skov- og Naturstyrelsen har bedt *Fødevareinstituttets afdeling for Toksikologi og Risikovurdering på Danmarks Tekniske Universitet* (tidligere Danmarks Fødevareforskning), *Plantedirektoratet* og *Danmarks Miljøundersøgelser* om at vurdere eventuelle konsekvenser for menneskers sundhed, natur og miljø. Som det fremgår af nedenstående udtalelser, er det næppe sandsynligt, at der vil være miljø eller sundhedsmæssige konsekvenser forbundet med forsøgsudsætningen, hvis forsøget gennemføres som beskrevet. Vurderingerne er foretaget på baggrund af ansøgningen.

Fødevareinstituttet har tidligere vurderet den gensplejsede majs NK603 i forbindelse med ansøgninger om markedsføring og dyrkning i EU. Senest i forbindelse med ansøgning om dyrkning (august 2006), hvor Fødevareinstituttet vurderede at den sundhedsmæssigt kan betragtes som anden traditionel majs. Fødevareinstituttet anfører, at forsøgsudsætningen ikke giver betænkeligheder i relation til sundhedsmæssige aspekter. Dette bør også ses i den sammenhæng at Fødevareinstituttet ingen betænkeligheder har ved markedsføring og dyrkning af majs NK603 og at NK603 majs er godkendt til fødevarer anvendelse. Fødevareinstituttet har således tidligere vurderet at der ingen sundhedsmæssige problemer er ved dyrkning eller markedsføring af majs.

Plantedirektoratet har i forbindelse med de tidligere ansøgninger om tilladelse til markedsføring af NK603-majs i EU – først tilladelse til import som høstprodukt og siden tilladelse til dyrkning i EU – vurderet, at der ikke er sundheds- eller sikkerhedsmæssige problemer forbundet med, at dyr indtager foder med indhold af NK603-majs henholdsvis, at dyrkning af NK603-majs ikke vil medføre nogen risiko for menneskers og dyrs sundhed eller for miljøet.

Som nævnt ovenfor blev NK603-majs i 2004 godkendt til import i EU som høstprodukt til anvendelse til fødevarer, foder og industriprodukter.

Da genmodificerede planter kun bliver godkendt til markedsføring i EU efter at det er blevet vurderet, at de ikke udgør nogen risiko for miljøet eller for menneskers eller dyrs sundhed, er det derfor ikke relevant at vurdere sikkerheden ved det indsatte glyfosat-tolerancegen i forbindelse med forsøgsudsætningen.

Men da NK603-majs endnu ikke er godkendt til dyrkning i EU, skal der tages forholdsregler for at hindre spredning af majs til omgivelserne.

Et centralt element i de spredningsbegrænsende foranstaltninger ved forsøgsudsætning af genmodificerede planter er dyrkningsafstanden til nærliggende marker med beslægtede planter, som GM-planterne kan krydse med.

Da majs ikke har vilde slægtninge i Danmark, vil GM-majsen udelukkende kunne krydse med andre majsplanter i eventuelt nærliggende majsmarker.

Monsanto angiver i ansøgningen, at der vil være mere end 200 m til nærmeste majsmark. 200 m svarer til den afstand til andre majsmarker, som producenter af majssåsæd skal overholde for at sikre en renhed i såsæden på 0,1 %.

Da majs i Danmark næsten udelukkende dyrkes til ensilering, og kernerne maksimalt udgør 50 % af ensilagen, vil en afstand på 200 m reelt medføre, at indholdet af glyfosattolerancegenet fra NK603-majsen med stor sandsynlighed kommer ned under 0,1 % i den ensilage, som vil blive lavet fra en nabo-majsmark.

En anden faktor, der spiller ind i vurderingen af den faktiske spredning af pollen fra en majsmark til en anden, er den relative størrelse af markerne. Ifølge ansøgningen vil forsøgsmarken maksimalt være op til 2 ha.

I rapporten "New case studies on the coexistence of GM and non-GM crops in European Agriculture", der blev udsendt af EU's Fælles Forskningscenter i januar 2006, er der vist en beslutningstabel, der angiver hvilke virkemidler, man kan tage i brug for at holde indkrydsningen med GM-pollen under bestemte niveauer.

I den tabel, der omhandler situationer, hvor ikke-GM-majsmarken ligger bagved GM-majsmarken i forhold til vindretningen, er der for en indkrydsningsprocent på 0,1 angivet en dyrkningsafstand på 300 m. Det er den situation, hvor der er størst sandsynlighed for indkrydsning med GM-majspollen.

Det er dog her forudsat, at de to majsmarker blomstrer samtidigt, samt at GM-majsmarken er på 15 ha, og ikke-GM-majsmarken er på mindre end 5 ha. Under de samme forhold vil indkrydsningsprocenten være 0,2 % ved en afstand på 200 m.

I de konkrete forsøgsudsætninger vil det relative forhold mellem størrelsen af GM-majsmarken og nabo-majsmarker antageligt være mere lige. Da mængden af indkommende GM-pollen fra forsøgsmarken i forhold til mængden af nabo-majsmarkens eget pollen vil være relativt mindre end forudsat i ovennævnte rapport, vil indkrydsningen i nabomarken blive tilsvarende mindre.

Sammenfattende vurderer Plantedirektoratet, at afstanden på 200 m mellem forsøgsarealet og eventuelle nabomajsmarker er tilstrækkelig til at sikre en minimal indkrydsning med GM-pollen i nabomajs.

Endvidere vurderer Plantedirektoratet, at de øvrige angivne foranstaltninger omkring rengøring af så- og høstudstyr er tilstrækkelige til at modvirke utilsigtet spredning af NK603-majsen til omgivelserne.

Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) vurderer, at de genmodificerede majs, majslinie NK603, adskiller sig fra konventionel majs ved at have indsat gener der gør planterne tolerante over for glyfosat-herbicer. Der kan derfor potentielt ske uønskede effekter på naturen af dyrkning eller ved en tilfældig, utilsigtet spredning.

DMU har foretaget en analyse af de forskellige mulige uønskede økologiske konsekvenser for plante- og dyreliv ved en forsøgsudsætning af den genmodificerede NK603-majs. Analysen viser, at konsekvenserne for miljøet ved forsøgsudsætningen vurderes at være ubetydelige når de nedenfor

foreslåede håndteringsmæssige og overvågningsmæssige tiltag overholdes. I forbindelse med en eventuel senere markedsføring kan der dog blive stillet krav om yderligere undersøgelser eller anden dokumentation af dette.

Hvis der skulle ske en tilfældig spredning af frø fra majslineje NK603 i Danmark, vil disse, som al anden majs, ikke kunne krydse med vilde arter eller etablere vedvarende bestande i naturen eller på dyrkningsarealer, da frø og spirer normalt ikke kan overleve vinterperioden.

Det bør dog sikres at det foreslåede afstandskrav på 200 meter til nabomarker med konventionel eller økologisk dyrket majs overholdes, således at kravene til sameksistens vedr. GM-iblanding overholdes. Hvis det opdages at disse krav ikke er overholdt kan det blive aktuelt at monitorere for utilsigtet forekomst af genet i nabomarker med majs.

Ved dyrkning vurderer DMU at der er lille risiko for påvirkning af ukrudtsflora og hertil knyttet dyreliv i og omkring marken i forbindelse med ændret herbicidanvendelse. DMU forventer ikke dette kan opfanges af den generelle overvågning der er foreslået i anmeldelsen. DMU mener derfor at det kan være hensigtsmæssigt at foretage undersøgelser over kvantitative og kvalitative ændringer af ukrudtsflora samt insekter i forsøgsmarkerne i den årrække forsøgene forløber. Ukrudtsfloraen kan f.eks. blive påvirket via en reduceret frøsætning hos ukrudtsarterne som følge af at der kan ukrudtsprøjtes på et senere tidspunkt end i konventionel majs.

Det foreslås at det høstede forsøgsmateriale (kolber) transporteres i lukkede sække og at materialet destrueres efter analyse eller alternativt lægges til nedbrydning på marken for visuel kontrol af evt. fremspirede majsplanter der fjernes manuelt eller behandles med et totalherbicid. Ved forsøgsudsætningens afslutning bør alle planterne på forsøgsarealet efterbehandles med et totalherbicid og i den efterfølgende vækstsæson overvåges forsøgsarealet for eventuelt fremspirende majs som skal destrueres.

DMU vurderer at der med de i anmeldelsen foreslåede foranstaltninger, inklusive de yderligere tiltag der er foreslået ovenfor, er en meget lille risiko for at frø af NK603 majs kan overleve og evt. spredes fra forsøgsarealet. Risikoen for hybridisering via pollen til majsarealer udenfor forsøgsområdet må vurderes som meget lille. Risikoen for frøspredning via maskiner ved maskinfællesskab må vurderes at være lille ved omhyggelig rensning af maskiner og transportredskaber. De miljømæssige konsekvenser af en eventuel tilfældig spredning må vurderes at være ubetydelige da GM-majs ikke kan etablere planter i naturen.

DMU vurderer samlet, at der ikke vil være nogen væsentlige uønskede økologiske konsekvenser ved forsøgsudsætningen af NK603-majs under forudsætning af at de foreslåede håndteringsmæssige og overvågningsmæssige tiltag overholdes.

4. Høring

Dansk høring

I perioden den 16. januar til den 19. februar 2007 (arealerne ved Horsens, Brønderslev og Skejby) og fra den 6. februar 2007 til den 26. februar 2007 (arealet ved Flakkebjerg) gennemførte Skov- og Naturstyrelsen en høring af danske interesseorganisationer, forskningsinstitutioner og myndigheder. Høringsmaterialet bestod af et sammendrag af ansøgningen udarbejdet af ansøger. I samme periode gennemførte skov- og Naturstyrelsen parallelt en offentlig høring, idet der i to landsdækkende dagblade og en lokal ugeavis blev gjort opmærksom på, at høringsmaterialet kunne findes på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside eller rekvireres fra styrelsen. Der er modtaget hørings-svar fra:

- Århus Kommune
- Økonomi- og Erhvervsministeriet
- Forbrugerstyrelsen
- Lægemiddelstyrelsen
- Patent- og Varemærkestyrelsen
- Dansk Landbrug
- Fødevareindustrien i Dansk Industri
- Brønderslev Kommune
- Fagligt Fælles Forbund (3F)
- Foreningen af Danske Biologer
- NOAH
- NOAH, landbrugs- og fødevaregruppe
- Landbrugsraadet
- Enhedslisten
- Enhedslisten, Region Nordjylland
- Det Biovidenskabelige Fakultet for Fødevarer, Sundhed og Naturressourcer, Københavns Universitet
- Greenpeace
- Økologisk Landsforening
- Landsforeningen Praktisk Økologi
- Biodynamisk Forbrugersammenslutning
- Den danske Dyr lægeforening
- Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
- Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU)
- Forskningsrådet for Teknologi og Produktion (FTP)
- Tre privatpersoner

Økonomi- og Erhvervsministeriet, Forbrugerstyrelsen, Lægemiddelstyrelsen, Den danske Dyr lægeforening, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og Patent- og Varemærkestyrelsen har ingen bemærkninger.

Landbrugsraadet finder at ansøgningen om forsøgsudsætning skal imødekommes

Århus Kommune vurderer på baggrund af de risikoforebyggende foranstaltninger, at forsøget sker under forsvarlige forhold.

Tre privatpersoner udtrykker modstand mod at tillade forsøgsudsætningerne. Modstanden er begrundet i værdimæssige grundholdninger, der er af såvel forbrugermæssig, eksistentialistisk, økologisk og religiøs art.

Dansk Landbrug finder det vigtigt, at man får gennemført forsøg under praktiske forhold, så man derved kan opnå erfaringer i, hvorvidt de pågældende majsplanter har erhvervsøkonomisk og miljømæssig interesse. Dansk landbrug kan tilslutte sig, at de pågældende forsøg gennemføres.

Fødevareindustrien i Dansk Industri påpeger, at udenlandske resultater viser, at den pågældende genmodificerede majs kan reducere anvendelsen af herbicider og pesticider i landbruget til gavn for miljøet og fødevarernes kvalitet. På den baggrund støtter Fødevareindustrien, Dansk Industri forsøgsudsætningen.

NOAH og NOAHs landbrugs- og fødevarergruppe modsætter sig forsøgsudsætningen. Begrundelsen herfor er både biologiske og principielle forhold som opridses i fire hovedpunkter: 1) Forsøget har ingen relevans, behov eller nytteværdi 2) Miljøpåvirkningen ved dyrkningen af GM-planten er ikke ordentligt undersøgt 3) Vurderingen af virkningen på majsplanten af de indsatte ændringer er ikke tilstrækkeligt belyst 4) Vurderingen af den sundhedsmæssige risiko for mennesker og dyr er ikke tilstrækkeligt underbygget.

Generelt mener NOAH, at den fremlagte ansøgning rummer alt for mange påstande og konklusioner, som er baseret på forsøg, der ikke findes henvisning til i referencen eller på analyser, som der heller ikke findes henvisning til. Alt for mange konklusioner er draget på grundlag af påstand om substantiel ækvivalens (dvs. at GMO-majsen er som almindelig majs med undtagelse af de indsatte gener), som ikke er endeligt bevist. NOAH er derfor imod en udsætning, så længe de videnskabelige forsøg mangler, som dokumenterer at:

- Sammensætningen af GM-majsen for både de primære og de sekundære metabolitter kun afviger på det indsatte gen også i flere generationer
- Anvendelsen af GM-majsen er vist lige så gavnlige som traditionel majs i længere fodringsstudier, hvor der iagttages på i forvejen godkendte klare parametre
- Der foreligger klare og uomtvistelige beviser fra forsøg over en længere årrække, som viser, at de pågældende afgrøder ikke fører til utilsigtede skader på flora og fauna samt grundvand og overfladevand
- Henvisning til, at den pågældende afgrøde har været dyrket i flere år i USA, Canada og Argentina er ikke betryggende.

NOAH mener, at Danmark på nuværende tidspunkt, hvor det økologiske marked er i vækst, i langt højere grad skal sætse på en bæredygtig strategi med støtte til udvikling af miljøvenligt og økologiske jordbrug og således blive et modelland for resten af Europa.

Landsforeningen Praktisk Økologi henstiller til, at sagen afvises evt. med den begrundelse,

- at der ikke er tale om en nyhed der med nogen sandsynlighed kan tilføre dansk jordbrug og det danske samfund noget af værdi
- at en eventuel introduktion af GMO-majs alt andet lige vil blive til skade for økologiske jordbrug og de perspektiver, der tegner sig med et støt stigende produktion såvel som efterspørgsel, og
- at Monsanto's snævre særinteresser ikke skal tilgodeses set i lyset af den udbredte og store modstand mod GMO i det danske samfund

Fagligt Fælles Forbund (3F) anmoder om at forsøgsudsætningen anvendes til at foretage en helhedsvurdering af alle konsekvenser – dvs. den skal vurderes i alle led samtidig med at vurderingen også skal omfatte en vurdering af GM-majsens samfundsnyttige gevinst ved en eventuel senere dyrkning.

Foreningen af Danske Biologer (FaDB) tager afstand fra såvel dyrkning som forsøgsudsætning af glyfosat-tolerante planter, da glyfosat, samt nogle af dets nedbrydningsprodukter – efter foreningens opfattelse - er miljøskadelige. FaDB fraråder kraftigt såvel forsøgsudsætning som konventionel (fremtidig) dyrkning af GM-maj af hensyn til den danske natur, drikkevandet og de mennesker

der arbejder med sprøjtning med glyfosat. FaDB er modstandere af det øgede glyfosatforbrug der – efter foreningens opfattelse - på sigt ville følge med dyrkningen af denne majstype.

Det Biovidenskabelige Fakultet for Fødevarer, Sundhed og Naturressourcer, Københavns Universitet har hverken ud fra økologiske eller planteproduktionsmæssige synspunkter noget at indvende mod dyrkningen af GM-majsen.

Enhedslisten, Region Nordjylland opfordrer til at afvise ansøgningen på baggrund af tre hovedindvendinger: 1) Nyttевærdien er ikke eksisterende, 2) Miljømæssigt er det yderst risikabelt og 3) Samfundsmæssigt er satsning på GMO-afgrøder en blindgyde.

Brønderslev Kommune stiller sig skeptisk overfor udsætningen, da hele udvaskningsproblematikken af glyfosat er et område, hvor der endnu mangler viden. Kommunen peger bl.a. på at glyfosat i dag primært bruges uden for vækstsæsonen og det derfor er sandsynligt at udvaskningen af glyfosat foregår anderledes når der sprøjtes i vækstsæsonen.

Greenpeace opfordrer til at forsøgsdyrkingen ikke godkendes. Greenpeace opfordrer miljøministeriet til, at kræve at Monsanto redegør for de sundhedsmæssige risici ved GMO-majsen NK603, særligt at forholde sig til de mange statistiske signifikante afvigelser i fodringsforsøgene med NK603. Miljøministeriet opfordres også til at kræve forudgående undersøgelse af risikoen for resistensudvikling overfor Roundup hos ukrudtsplanter i området. Greenpeace påpeger at ansøgningsafstandskrav og virkemidler bør skærpes betydeligt. Årsagen hertil er, at selvom NK603 godkendes til forsøgsdyrking er den stadig at betragte som en ikke-godkendt GMO. For ikke-godkendte GMO'er er der jf. udsætningsdirektivet nul-tolerance for spredning til omkringliggende marker. I ansøgningen er angivet at der vil være mindst 200 m til anden majsmark – denne afstand forhindrer ikke spredning men sikrer ifølge sameksistens loven at holde spredningen under 0,9 %.

Enhedslisten mener at det er helt unødvendigt, at udvikle GMO-majs, da dyrkningen kan foregå økologisk, uden brug af GMO-majs. Derfor bør alene forsigtighedsprincippet gøre at forsøgsdyrkingen af GMO-majs afvises.

Biodynamisk Forbrugersammenslutning opfordrer til at forsøgsudsætningen ikke godkendes for at holde Danmark GMO-frit. I stedet bør Danmark satse på biodynamisk og økologisk produktion, da det er det forbrugernes efterspørger.

Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU) tilslutter sig en godkendelse af forsøgsudsætningen, idet FNU vurderer at de beskrevne transgene planter ikke udgør nogen risiko for miljøet, og at de beskrevne risikoforebyggende foranstaltninger i denne henseende er fuldt tilstrækkelige. FNU finder endvidere at eventuelle negative miljøkonsekvenser af de planlagte forsøg knytter sig til brugen af herbiciderne, og går derfor ud fra at denne brug følger lovgivningens almindelige krav.

Forskningsrådet for Teknologi og Produktion (FTP) finder ingen tekniske eller videnskabelige grunde til at afvise ansøgningen.

Økologisk Landsforening er imod at der gives tilladelse til forsøgsudsætningerne. Begrundelserne herfor er, at:

- Forsøget er ikke relevant og i strid med de alternative nationale strategier om at reducere eller fjerne pesticidforbruget i konventionelt landbrug.

- I lyset af fodringsforsøg der indikerer at græsfodring giver et bedre indhold af kræftfremmende fyto-østrogener i mælk end majsfordring er det foreningens holdning, at majsdyrkning til mælkebesætninger ikke bør fremmes i Danmark.
- Miljøpåvirkningerne i forbindelse med den planlagte fremtidige dyrkning af GM-majsen bør overvejes allerede i forbindelse med forsøgsudsætningen.
- Der er risiko for forurening af økologiske majs-frø, særligt fordi de mange af øvrige EU-lande endnu ikke har etableret sameksistens regler.
- Foreningen er principielt modstander af dyrkning af GM-afgrøder, idet de naturmæssige eller sundhedsmæssige konsekvenser ikke er tilstrækkeligt belyst; fordi gensplejsning ikke er nødvendig for en lønsom eller bæredygtig fødevarerproduktion; og fordi gensplejsning overskrider etiske grænser.

Høring af EU-medlemslande

Ifølge reglerne i udsætningsdirektivet har EU-medlemslandene en mulighed for at kommentere ansøgninger om forsøgsudsætninger i de øvrige medlemslande. Høringsmaterialet udgøres også her af det af ansøger udarbejdede sammendrag af ansøgningen. Der er ikke kommet kommentarer fra de øvrige medlemslande.

5. Skov- og Naturstyrelsens samlede vurdering

På baggrund af vurderingerne fra Plantedirektoratet, Danmarks Miljøundersøgelser og Fødevarerinstitutionen og de indkomne høringssvar vurderer Skov- og Naturstyrelsen, at det næppe er sandsynligt at der vil være miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser forbundet med forsøgsudsætningen, hvis forsøget gennemføres som angivet i de vilkår hvorunder en godkendelse bliver givet.

NK603-majs er allerede godkendt i EU til import til anvendelse som fødevarer, foder og industriprodukter og har således været igennem risikovurdering i den forbindelse. Men NK 603-majs er endnu ikke godkendt til dyrkning i EU og der skal derfor tages forholdsregler for at hindre spredning af majsen til omgivelserne. Et centralt element i de spredningsbegrænsende foranstaltninger ved forsøgsudsætning af genmodificerede planter er dyrkningsafstanden til nærliggende marker med beslægtede planter, som GM-planterne kan krydse med.

Majs har ikke har vilde slægtninge i Danmark, og GM-majsen vil udelukkende kunne krydse med andre majsplanter i eventuelt nærliggende majsmarker. Monsanto angiver i ansøgningen, at der vil være mere end 200 m til nærmeste majsmark.

Sammenfattende vurderer både Plantedirektoratet og DMU, at afstanden på 200 m mellem forsøgsarealet og eventuelle nabomajsmarker er tilstrækkelig til at sikre en minimal indkrydsning med GM-pollen i nabomajs.

Skov- og Naturstyrelsen finder at de øvrige angivne foranstaltninger omkring rengøring af så- og høstudstyr er tilstrækkelige til at modvirke utilsigtet spredning af NK603-majsen til omgivelserne, som også anført af både Plantedirektoratet og DMU.

Skov- og Naturstyrelsen finder på den baggrund, at de forholdsregler der opstillet i ansøgningen er tilstrækkelige til at hindre spredning af majsen til omgivelserne. Samtidig finder Skov- og Naturstyrelsen, at de genetisk modificerede planter ikke har større mulighed for at etablere sig i naturlige plantesamfund i Danmark end ikke modificerede majs.

6. Skov- og Naturstyrelsens forslag til supplerende vilkår

I ansøgningen angives det at majsplanterne vil blive findelt ved høsten og at det høstede materiale efterlades på jorden til nedbrydning. Endvidere har ansøger oplyst, at høsten finder sted senest den 30. september (dog senest den 20. oktober for så vidt angår arealet ved Flakkebjerg). Skov- og Naturstyrelsen finder, at det ved høsten skal sikres, at planteren høstes mens de endnu ikke er helt modne og, at der ikke findes hele kerner i det høstede materiale. Derudover skal det sikres at forsøgsarealet i den efterfølgende vækstsæson overvåges og at eventuelt fremspirede majsplanter fjernes manuelt eller kemisk.

Der er ingen oplysninger i anmeldelsen om transporten af NK603-majsfrø til eller fra forsøgsudsætningsstedet. Skov- og Naturstyrelsen finder at Monsanto skal sikre at reglerne for transport af reproducerende genmodificerede plantedele i bekendtgørelse nr. 72 af 19. januar 2007 om transport og import af genetisk modificerede organismer bliver overholdt, som Plantedirektoratet har påpeget i deres vurdering.

I anmeldelsen er der kun angivet de præcise udsætningssteder for vækstsæsonen 2007. Skov- og Naturstyrelsen finder at oplysning om de præcise udsætningssteder for de efterfølgende vækstsæsoner (2008 – 2011) skal foreligge inden såning det pågældende år, som Fødevarainstituttet også påpeger i deres vurdering.

Skov- og Naturstyrelsen finder også at Monsanto én gang om året skal afrapportere resultaterne af egenkontrollen, som Plantedirektoratet og DMU i deres vurdering af forsøgsudsætningen har påpeget. Derimod vurderer Skov- og Naturstyrelsen at den foreslåede supplerende overvågning ikke er en nødvendig forudsætning i forbindelse med en forsøgsudsætning. Dette er efterfølgende blevet bekræftet af DMU.

Det er styrelsens opfattelse, at der med ansøgningen foreligger tilstrækkelig information til at der kan gennemføres en faglig forsvarlig forsøgsudsætning. Det er Skov- og naturstyrelsens opfattelse at sandsynligheden for spredning til det omgivne miljø er meget lille ved forsøgsudsætningen. Dette er naturligvis under forudsætning af, at forsøget gennemføres på den beskrevne måde og at de stillede vilkår for godkendelsen overholdes.